

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

ES projektas „Ikimokyklinio ugdymo turinio kaita“
Projekto trukmė: 2023–2026 m.

MOKYKLOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖS ĮSIVERTINIMO KRITERIJAI

Mokyklos ikimokyklinio ugdymo programos (toliau – Programa) kokybės įsivertinimo kriterijai (toliau – Kriterijai) skirti mokyklų bendruomenėms apmąstyti, ar, remiantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (toliau – Gairės), sukurta arba atnaujinta Programa yra kokybiška. Kriterijai yra rekomendacinio pobūdžio.

Pateiktos dvi Kriterijų grupės:

- *struktūros kriterijai*, skirti apmąstyti, ar sukurtos arba atnaujintos Programos struktūra apima visas Gairėse nurodytas dalis;
- *turinio kriterijai*, skirti apmąstyti sukurtos arba atnaujintos Programos kokybę.

Struktūros kriterijai nusako komponentus, kuriuos turėtų apimti kiekviena Programos dalis.

Turinio kriterijuose pateikiama:

- trumpas kiekvieno kriterijaus aprašymas, padedantis išvelgti jo požymius Programoje;
- lentelė, kurios pirmoje skiltyje įvardytas kriterijus; antroje skiltyje nurodomi kriterijaus raiškos Programoje požymiai (skliaustuose nurodyti Gairių punktai, kuriuose apie juos galima paskaityti plačiau); trečioje lentelės skiltyje pasiūlyta, kuriose Programos vietose tai galėtų būti parašyta. Programos struktūra gali būti netipinė, tačiau visi turinio kriterijai turi būti atliepti.

Mokyklų bendruomenės ir steigėjai pagal poreikį gali nusimatyti papildomus Kriterijus.

Prireikus mokyklų bendruomenės ir steigėjai Programos įsivertinimo formą gali sukurti patys, vadovaudamiesi Programos kokybės įsivertinimo kriterijais.

Struktūros kriterijai nusako, kokios dalys sudaro Programą:

1. bendrosios nuostatos;
2. ikimokyklinio ugdymo principai;
3. tikslas, uždaviniai, ugdymo(si) rezultatai;
4. ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos;
5. vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas.

Bendrosiose nuostatose trumpai pristatomas teorinis požiūris, kuriuo grindžiama Programa ir joje pateikiami principai, ugdymo tikslai ir uždaviniai, pedagoginės strategijos, ugdymo(si) organizavimo formos, vaikų ugdymo(si) kontekstai. Taip pat turėtų būti pateikiamos ugdymą(si) grindžiančios vertybės; apibūdinami vaikų poreikiai; apžvelgiami tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai; regiono ypatumai; atskleidžiamas mokyklos savitumas.

Ikimokyklinio ugdymo principų dalyje turėtų būti pateikiami Gairėse suformuluoti ugdymo principai, pakomentuoti mokyklos bendruomenės konkretūs susitarimai, kaip jie yra ar bus įgyvendinami mokykloje, atsižvelgiant į vaikų ugdymo(si) organizavimo ypatumus ir sąlygas.

Tikslo, uždavinių, ugdymo(si) rezultatų dalyje pateikiamas nacionaliniu lygmeniu sutartas tikslas, privalomas kiekvienai Programai. Taip pat pateikiami mokyklos bendruomenės išsikelti uždaviniai, atskleidžiantys būtinas ugdymo(si) organizavimo kryptis ir sąlygas mokykloje, leidžiančias plėtoti tikslu nusakytas auginamas vaikų galias. Programos ugdymosi rezultatai aprašomi

kaip Gairių priede pateikto „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašo“ pasiekimų sritys, sujungtos į grupes ir susietos su tiksle numatytų vaiko galių auginimu.

Ugdymosi turinio, proceso, aplinkos dalyje glaustai pateikiami mokyklos bendruomenės sutarti ugdymo(si) turinio apmatai; ugdymo(si) proceso organizavimo mokykloje ypatumai; mokyklos mokytojų taikomos pedagoginės strategijos ir ugdymo(si) organizavimo formos; mokykloje sukurti ir (arba) planuojami kurti vaikų ugdymo(si) kontekstai; mokyklos bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima praktikos; esminiai paramos vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms sistemos mokykloje aspektai.

Vaikų ugdymo(si) pažangos, ugdymosi tęstinumo dalyje glaustai, tačiau konkrečiai pristatoma mokykloje sukurta ar kuriama vaikų pasiekimų dokumentavimo ir pažangos stebėsenos sistema, aptariama, kaip dažnai ir kokiais būdais mokykloje vykdomas vaikų pasiekimų stebėjimas, dokumentavimas, sukaupėtų duomenų aptarimas, interpretavimas ir priimami sprendimai dėl tolesnio vaikų ugdymo, kokie yra paramos vaikui užtikrinimo būdai.

Turinio kriterijai padeda įsivertinti, ar Programa atitinka Gairėse numatytą ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindą, t. y. ar Programoje:

1. vadovaujamosi Gairėse pateiktu požiūriu į vaiką, vaikystę ir ugdymąsi;
2. atskleista vaiko visuminio ugdymosi kryptis;
3. sukuriamos prielaidos įgyvendinti įtraukųjį ugdymą, taikant universalaus dizaino prieigą;
4. atskleisti svarbiausi vaikų ugdymosi žaidžiant aspektai;
5. atskleisti patirtinio vaikų ugdymosi aspektai;
6. atsispindi mokyklos ir šeimos partnerystė.

Programoje vadovaujamosi Gairėse pateiktu požiūriu į vaiką, vaikystę ir ugdymąsi

Gairėse pateiktas požiūris į vaiką, vaikystę ir ugdymą(si) yra grindžiamas šiuolaikiniais vaiko raidos tyrimais ir pasitvirtinusiomis pedagoginėmis praktikomis. Ankstyvoji vaikystė yra labai svarbus žmogaus raidos laikotarpis, kurio metu vykstančios sąveikos ir patirtys yra vaiko pažintinės, emocinės, socialinės ir fizinės gerovės pagrindas. Rūpestinga, stimuliuojanti ir jautri aplinka vaiko ankstyvuoju ugdymosi periodu gali turėti ilgalaikį teigiamą poveikį visam likusiam gyvenimui. Vaikystėje raidos procesai sukuria prielaidas vaikų ugdymui(si), o kokybiškas ugdymas(is) skatina vaikų raidą. Ankstyvajai vaiko raidai būdingas netolygus augimas, veiksmų, mąstymo ir kalbos vystymosi nevienalaikiškumas. Kiekvieno vaiko raida ir ugdymasis pasižymi unikaliais bruožais.

Vaiko savivaldus ugdymasis yra paties vaiko inicijuojamos, įgyvendinamos ir reflektuojamos veiklos, pačiam valdant savo mokymosi procesą, lemiantį asmeninių galių plėtotę. Kiekvienas vaikas aktyviai mokosi, daugelį dalykų atranda pats, savu būdu ir laiku. Kiekvienas turi sumanymų, nuolat ieško naujų veiklų ir iššūkių, padedančių tobulėti. Savivaldumas ankstyvojoje vaikystėje reiškia vaiko gebėjimą valdyti savo emocijas, elgesį ir impulsus taip, kad jie būtų socialiai priimtini ir padėtų siekti tikslų. Tai apima tokius įgūdžius kaip emocijų kontrolė (pvz., nusiraminti, kai susijaudina), dėmesio sutelkimas ir pasitenkinimo atidėjimas (pvz., palaukti, kol ateis eilė). Sukūrus tinkamą aplinką, vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) turinio ir proceso kūrimo dalyviai, įsitraukiantys, atliepiantys, siūlantys ir taip dalyvaujantys su jų ugdymusi susijusiuose sprendimuose. Ugdytojų pagrindinis rūpestis yra stiprinti vaiko siekį drąsiai veikti pačiam ir augintis savivaldumą. Savivaldumas yra auginamas ir palengva apima visą vaiko elgesį, taip pat ir gebėjimą ugdytis (mokytis), todėl yra gyvybiškai svarbus vaikams, nes padeda jiems orientuotis socialinėse sąveikose, susidoroti su akademiniiais iššūkiais ir ugdytis atsparumą. Taip pat ši savybė labai svarbi siekiant sėkmės mokykloje, tarpusavio santykiuose ir kitose gyvenimo srityse.

Programoje turi atsispindėti Gairėse akcentuojamos skirtingo amžiaus vaikų raidos ir ugdymo(si) galimybės. Mokytojai turi atsižvelgti į skirtingo amžiaus (1–3 metų) ir (3–6 metų), skirtingų (specialiųjų, tarp jų ir kalbinių, kultūrinių ugdymo(si)) poreikių vaikų savivaldaus ugdymosi galimybes. Vaikų ugdymas(is) yra nuolatinis vidinių galių plėtojimas. Mokytojai pasitiki vaiko

natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, sudaro sąlygas prigimtinėms galioms plėtotis, pripažįsta ir gerbia skirtybes, pasiekimų įvairovę, kuria galimybes skleisti vaikų individualumui.

Mokytojas tyrėjas. Gairėse pabrėžiama, kad mokytojas privalo būti savo organizuojamo ugdymo proceso kokybės tyrėjas. Mokytojas tyrėjas nuolat stebi vaikus, siekia geriau suprasti, kaip vaikai vystosi, ugdosi ir sąveikauja įvairiose aplinkose, renka duomenis apie vaikų pasiekimus. Šie duomenys kaupiami ir dokumentuojami įvairiais būdais, o tai padeda pagrįsti priimamus sprendimus ir nustatyti paramos ir pagalbos vaikui poreikį. Mokytojas tyrėjas, bendradarbiaudamas su kolegomis, analizuoja ir reflektuoja savo pasirinktas ugdymo strategijas ir metodus, sukurtas aplinkas, bendravimą grupėje ir vaikų reakcijas. Į tyrimus atsižvelgiantis mokytojas integruoja mokslo rekomendacijas į savo praktiką. Mokytojams tyrėjams tenka svarbus vaidmuo mažinant atotrūkį tarp teorijos ir praktikos, užtikrinant, kad ankstyvasis ugdymas būtų pagrįstas įrodymais ir atitiktų vaikų poreikius.

<i>Kriterijus</i>	<i>Raiška Programoje remiantis Gairėmis</i>	<i>Rekomenduojama vieta Programoje</i>
Programoje vadovaujamasi Gairėse pateiktu požiūriu į vaiką, vaikystę ir ugdymąsi.	Vertybiniai orientyrai, lemiantys požiūrį į vaiką. – Aprašyta, kokiomis vertybėmis vadovaujasi mokykla, grįsdama požiūrį į vaiką ir ugdymą(si): vaiko orumo, gerovės, saviraiškos laisvės, lygiaverčio dalyvavimo, pagarbos ir kt. (<i>Gairės, II skyrius, 16–16.8 punktai</i>). – Nurodyta, kaip mokykloje atsižvelgiama į kiekvieno vaiko poreikius. (<i>Gairės, II skyrius, 13–13.7 punktai</i>).	„Bendrosios nuostatos“ „Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Požiūris į vaiką kaip savivaldų ugdymo(si) proceso dalyvį. – Numatytos vaiko ugdymosi būdų, veiklų ir priemonių pasirinkimų galimybės. (<i>Gairės, II skyrius, 12.1–12.2, 14, 15.3 punktai</i>). – Akcentuojama, kad sprendimai priimami kartu su vaikais, vaikų tarpusavio dialoguose ir dialoguose su suaugusiais. (<i>Gairės, I skyrius, 3.8 punktas; II skyrius, 12.4–12.5 punktai</i>). – Vaikai matomi kaip aktyvūs ugdymo(si) turinio ir proceso kūrimo dalyviai – įsitraukiantys, atliepiantys, siūlantys. (<i>Gairės, II skyrius, 14–14.3 punktai</i>). – Išryškinta, kad ugdymo(si) procese skatinamas vaikų savivaldus ugdymasis. (<i>Gairės, II skyrius, 12.2, 15.3 punktai</i>). – Aptariama, kaip atsižvelgiama į skirtingo amžiaus (iki 3 metų, nuo 3 iki 6 metų) ir skirtingų poreikių (specialiųjų, tarp jų ir kalbinių, kultūrinių ugdymo(si) poreikių) vaikų savivaldaus ugdymosi veiklos galimybes. (<i>Gairės, VII skyrius, 42.1.3 punktas</i>). – Turinys formuluojamas iš vaiko perspektyvos, nurodoma, ką, kaip ir kur veikdamas vaikas mokosi.	„Bendrosios nuostatos“ „Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“ „Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas“

	(Gairės, II skyrius, 12.2 ; VI skyrius, 33–41 punktai).	
	Požiūris į mokytoją kaip tyrėją. – Atspindėtas požiūris į vaiką per mokytojo tyrėjo vaidmens apibūdinimą: pasitikintis vaiku, stebintis vaiką, teikiantis tikslingą pagalbą vaikui, sudarantis galimybes jo savivaldžiam, patirtiniam ugdymui(si). (Gairės, IV skyrius, 23.1; VII skyrius, 42.4 punktai).	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“ „Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas“
	Mokytojo pedagoginių sprendimų poveikio vaikų ugdymo(si) pažangai į(si)vertinti sistema mokykloje. – Pateikti mokyklos bendruomenės konkretūs susitarimai dėl ugdymo praktikos įsivertinimo, aptarimo, planavimo ir koregavimo sistemos. (Gairės, VII skyrius, 42.1, 42.4 punktai). – Pateikti konkretūs susitarimai, kaip ir kada stebima, dokumentuojama, reflektuojama vaikų ugdymo(si) pažanga ir kaip pažangos duomenys naudojami planuojant ugdymo(si) procesą. (Gairės, VII skyrius, 42.4 punktas). – Vaiko sėkmė suprantama kaip asmeninė jo pažanga pagal jo galias. Numatyti ugdymo proceso lankstaus modeliavimo, pastoliavimo ir pagalbos teikimo vaikui būdai. (Gairės, VII skyrius, 42.1.3 punktas).	„Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas“ „Baigiamosios nuostatos“
	Ugdytojų bendradarbiavimo užtikrinimas. – Numatyti visų mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų sąveikų, apimančių pedagoginių strategijų ir metodų taikymą, aplinkų kūrimą, paramos vaikams teikimą ir jų pažangos vertinimą, būdai ir laikas. (Gairės, VI skyrius, 42.1.3 punktas). – Numatyti konkretūs komunikavimo dėl ugdymo dermės ir tęstinumo tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių mokytojų būdai ir formos. (Gairės, VII skyrius, 43.1–43.2 punktai).	„Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas“ „Baigiamosios nuostatos“

Programoje atskleista vaiko visuminio ugdymosi kryptis

Visuminis ugdymas(is) yra pagrindinė ikimokyklinio ugdymosi kryptis, kuri lemia vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi. Programoje modeliuojamas integralus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimąsi sąlygojantis vaikų ugdymosi procesas, užtikrinama darna ir dermė tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, tarp ugdymosi ir ugdymo procesų.

Visuminiam ugdymui(si) būtina sukurti harmoningą ugdymo(si) aplinką, skatinančią darnią asmenybės raidą. Visuminiam ugdymui(si) būtinos šios sąlygos:

- atsižvelgimas į vaiko raidos sąlygotą *mąstymo sinkretiškumą*, pasaulio kaip nedalomos visumos matymą;
- *ugdymo(si) ir priežiūros vienovės užtikrinimas*;
- *fizinės ir emocinės gerovės užtikrinimas*, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darnų santykį su savimi, kultūrine, socialine ir fizine aplinka;
- *integralus ugdymas*, jungiantis įvairius sąveikų, kalbinius, jausminius, intelektinius ir psichomotorinius aspektus, leidžiančius vaikui mokytis per savo pojūčius ir kūrybą;
- *sąveikų plėtotė*, apimanti saugų vaiko emocinių ryšių su mokytoju, vaiko ryšius mokykloje ir už jos ribų, išnaudojant galimybes mokytis iš savo patirčių ir iššūkių.

Kriterijus	Raiška Programoje remiantis Gairėmis	Rekomenduojama vieta Programoje
Programoje atskleista visuminio vaiko ugdymo(si) kryptis.	Visuminis ugdymas laikomas ikimokyklinio ugdymo pagrindu. – Visuminio ugdymo kryptis užtikrinama, kuriant integralų ugdymo(si) procesą, išlaikant savitą ugdymo(si) modelį. <i>(Gairės, IV skyrius, 20 punktas).</i>	„Bendrosios nuostatos“ „Ikimokyklinio ugdymo principai“ „Tikslas, uždaviniai, ugdymo(si) rezultatai“ „Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Visuminio ugdymo planavimo užtikrinimas. – Aptariama mokyklos vaikų ugdymo(si) planavimo sistema, užtikrinanti penkių ugdymo(si) sričių („Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“) tarpusavio ryšius, jų darną ir dermę su visomis aštuoniolika pasiekimų sričių. <i>(Gairės, I skyrius, 3.5; IV skyrius, 21–21.1; VI skyrius, 33, 35 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Viso mokyklos kolektyvo susitarimai dėl integralaus ugdymo turinio įgyvendinimo. – Atspindėti mokyklos bendruomenės susitarimai dėl vaikų ugdymo turinio integralumo. – Aprašyta, kokiais būdais, formomis, strategijomis remiamasi, kuriant integralias ugdymo aplinkas auginti vaiko galias. <i>(Gairės, I skyrius, 3.5; II skyrius, 12.3; IV skyrius, 21–21.1; VII skyrius, 42.1.3 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Kontekstų įvairovės užtikrinimas programoje. – Atsižvelgta į visus aštuonis Gairėse siūlomus kontekstus; numatytos sąlygos ir išteklių kurti kontekstus, atliepiančius skirtingus vaikų interesus, jų iniciatyvas, pasiekimų lygį ir mokymosi būdų įvairovę. <i>(Gairės, V skyrius, 24–32 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“

Programa sukuria prielaidas įgyvendinti įtraukujį ugdymą, taikant universalaus dizaino prieigą

Įtraukusis ugdymas, taikant universalaus dizaino mokymuisi (UDM) prieigą, pagrindžia ir sudaro sąlygas kurti ikimokyklinio ugdymo procesą, laiduojantį sėkmingą kiekvieno vaiko prigimtinių galių plėtojimą ir ugdymą(si), pripažįstant individualius skirtumus ir kuriant sąlygas jų raiškai bendrame ugdymosi procese. Ugdymo organizavimas, remiantis UDM prieiga, yra grindžiamas *nuostatomis*:

- visi vaikai yra skirtingi;
- vaikų skirtumai yra nuspėjami ir atpažįstami;
- kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę lemia jam prieinama, motyvuojanti ugdymo aplinka.

Organizuojant lankstų, kiekvieno vaiko galias ir poreikius atitinkantį ugdymo procesą, sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui sėkmingai plėtoti asmenines galias ir patirti ugdymosi džiaugsmą. Esminiai *ugdymo proceso organizavimo principai*, užtikrinantys ugdymo proceso poveikį sėkmingam vaiko mokymuisi, yra šie: a) vaiko įsitraukimas į ugdomąją veiklą, sudominant ir sužadinant pozityvias emocijas; b) gilėjantis supratimas, gaunant ir tyrinėjant informaciją įvairiais būdais; c) įgytos patirties raiška, savarankiškai sugalvojant idėją, ją įgyvendinant, atspindint ar aptariant rezultatą.

Mokytojas, organizuodamas lankstų, visiems vaikams prieinamą ugdymą, numato *veiklos tikslą*, kurio sieks kartu su visais grupės vaikais. Tačiau, atsižvelgdamas į tai, kad ugdytinių galios, kognityvinės veiklos pobūdis, patirtys ir interesai yra skirtingi, planuoja skirtingo lygmens, vaikų galias atitinkančius *ugdymo rezultatus*, būdus jiems pasiekti ir pastoliavimo priemones numatomoms kliūtims įveikti. Visiems vaikams, įskaitant ir turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių, yra sudaromos sąlygos emociškai ir kitaip išreikšti savo ketinimus, pasirinkti jiems prieinamiausias ir motyvuojančias veiklas, reflektuoti savo dalyvavimą, ugdymąsi ir pasiekimus. Vaikų įgalinimas dalyvauti ugdymo planavimo, organizavimo ir reflektavimo procesuose ugdo jų savarankiškumą, smalsumą, mokėjimą mokytis.

Vaikų asmeninė sėkmė yra apibrėžiama ties maksimalia jų galimybių riba. Todėl sėkmės kriterijai yra skirtingi. Svarbu, kad ugdydamasis vaikas panaudotų visą savo galimybių potencialą įveikdamas iššūkius ir patirtų džiaugsmą. Mokytojas, numatydamas galimas kliūtis vaiko veikloje, pasiūlo jam *pastoliavimo priemonių*, t. y. pasiūlo jam prieinamus veiklos būdus, vaizdines, garsines medžiagas, įrankių, paklausia nukreipiančių klausimų, taip sudarydamas sąlygas vaikui pačiam savarankiškai pasiekti laukiamą rezultatą.

<i>Kriterijus</i>	<i>Raiška Programoje remiantis Gairėmis</i>	<i>Rekomenduojama vieta Programoje</i>
Programa sukuria prielaidas įgyvendinti įtraukujį ugdymą, taikant universalaus dizaino prieigą.	Įtraukusis ugdymas grindžiamas universalaus dizaino mokymuisi prieiga. – Akcentuojama universalaus dizaino mokymuisi prieiga, laiduojanti ugdymo(si) prieinamumą ir sėkmę kiekvienam vaikui. (<i>Gairės, I skyrius, 7 punktas</i>). – Ugdymo planavimas ir organizavimas grindžiamas vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairove. Užfiksuojama, kad visos ugdymo veiklos sudarys sąlygas kiekvienam vaikui: • panirti į ugdymąsi susidomėjus ir išgyvenant pozityvias emocijas; • gilinti savo supratimą gaunant ir tyrinėjant informaciją įvairiais būdais;	„Bendrosios nuostatos“ „Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“

	išreikšti įgytą patirtį savarankiškai sugalvojant idėją, ją įgyvendinant, atspindint ar aptariant rezultatą. (<i>Gairės, IV skyrius, 20.2, 20.2.1–20.2.3, 36, 37.2–37.4, 38.2–38.4, 39.2–39.4, 40.2–40.3, 40.4, 41.2–41.4 punktai</i>).	
	Įtraukties vertybių ir principo realizavimas. – Apibrėžta asmeninės vaiko sėkmės samprata, kurią įgyvendina visa bendruomenė – vadovai, mokytojai, padėjėjai, vaikų tėvai. – Įtraukusis ugdymas grindžiamas šiomis vertybėmis: vaiko orumo, pagarbos, tolerancijos ir atvirumo įvairovei, vaiko gerovės, lygiateisiškumo ir teisingumo, lygiaverčio dalyvavimo. (<i>Gairės, II skyrius, 16 punktas</i>). – Nusakoma vertybių, nuostatų ir praktinių sprendimų vienovė, kuri pagrindžia įtraukties principus. (<i>Gairės, I skyrius, 3.6 punktas</i>).	„Ikimokyklinio ugdymo principai“
	Universalaus dizaino mokymuisi konteksto kūrimas. – Numatyta, kaip mokykloje kuriamas universalaus dizaino mokymuisi kontekstas. Taip pat numatyta, kaip UDM principai integruojami kuriant kitus kontekstus. (<i>Gairės, V skyrius, 26, 32.1 punktai</i>).	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Skirtingų poreikių tenkinimas. – Aptartos prielaidos atliepti ir tenkinti skirtingus kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius, kylančius dėl įvairių negalių, elgesio ir emocijų, kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, mokymosi sunkumų, nulemtų įvairių priežasčių, pvz., nepalankių aplinkos veiksnių, kitakalbės kultūrinės aplinkos poveikio, nerealizuotų ypatingų gabumų ir pan. (<i>Gairės, II skyrius, 13.7, 16.6 punktai; IV skyrius, 39.7.1–39.7.3 punktai</i>).	„Ikimokyklinio ugdymo principai“
	Ugdymosi kliūčių prevencija. – Orientuojamasi į galimų kliūčių, ribojančių konkrečių vaikų dalyvavimą bendrose veiklose, numatymą ir jų prevenciją, iš anksto parenkant vaikų ugdymosi poreikius atitinkančias priemones ir būdus, siekiant pašalinti atskirties tikimybę. (<i>Gairės, IV skyrius, 23.1 punktas</i>).	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Mokytojų grįžtamasis ryšys vaikams. – Aptarti vaiką motyvuojančio, įtraukiančio, auginančio mokytojo grįžtamojo ryšio vaikams teikimo tikslai, principai ir praktikos. (<i>Gairės, VII skyrius, 42.2 punktas</i>).	„Vaikų ugdymosi pažanga, ugdymosi tęstinumas“

	Švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas su mokytojais. – Numatyta švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimo su mokytojais veikla, planuojant, reflektuojant vaikų pasiekimus, ugdymosi aplinką ir procesą, orientuotą į vaikų poreikius ir ugdymo(si) galimybes. <i>(Gairės, IV skyrius, 23.2–23.3 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Ugdytojų bendradarbiavimas su išoriniais partneriais. – Numatyti atvejai ir procedūros, kaip, atsižvelgiant į mokyklos poreikius, yra bendradarbiaujama su išorinėmis vaikų ugdymo, švietimo pagalbos teikimo, vaiko teisių apsaugos, išteklių institucijomis, centrais, nevyriausybėmis organizacijomis. <i>(Gairės, IV skyrius, 23.4–23.5 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“

Programoje atskleisti svarbiausi vaiko ugdymosi žaidžiant aspektai

Žaidimo samprata. Žaismingumas yra vaiko visos veiklos ir ugdymo(si) bruožas, jis skleidžiasi per tyrinėjimą ir eksperimentavimą, o visiškai įgyvendinamas vaikui žaidžiant. Žaidimas suprantamas kaip vaiko raidos šaltinis, vaiko ugdymosi būdas ir pagrindinė veikla: tai reiškia, kad svarbiausias ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymasis vyksta per jo žaidybines patirtis. Ankstyvajame amžiuje žaidimas – tai pirminė vaiko *mąstymo forma*, vaiko judėjimas nuo „mąstymo“ kūno judesiais ir žaidybiniais veiksmais (gestais) prie mąstymo žodžiais ir sąvokomis. Ikimokykliniame amžiuje vaikas ima žaisti įvairius žaidimus, tačiau vaiko raidos ir ugdymo(si) požiūriu vertingiausi yra paties vaiko(-ų) inicijuojami ir kuriami žaidimai. Akcentuojama žaidimo, kaip savarankiškos vaiko veiklos, vertė.

Vaiko ugdymas(is) augant jo gebėjimams žaisti. Vaiko gebėjimas žaisti auga jam stebint kitų žaidimus, žaidžiant su labiau patyrusiu partneriu (suaugusiuoju ar kitu vaiku), žaidžiant dviese ar vaikų grupelėje, įsitraukiant į tęstinius siužetinius ar naratyvinius vaidmenų žaidimus su vaikų grupe, žaidžiant žaidimus su taisyklėmis. Vaiko žaidimas prasideda nuo suaugusiųjų žaidinimų kūdikystėje ir vystosi per paties vaiko inicijuojamus žaidimus su įvairiais objektais ir daiktais, pirmaisiais žaislais, pereina prie režisūrinių žaidimų, vaidmenų ir siužetinių vaidmenų žaidimų. Augant vaikų žaidimo gebėjimams, žaidimai tampa tęstiniais, vaikai nesunkiai buriasi į grupinius režisūrinius žaidimus, kurdami ilgalaikius žaidimo pasaulius mėgstamų knygų, pasakų ir kino filmų pagrindu. Padedami labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų, vaikai ima žaisti pačius įvairiausius žaidimus su taisyklėmis. Įgudę žaisti žaidimus su taisyklėmis, vaikai noriai žaidžia mokytojo pasiūlytus didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus ir patys pradeda juos kurti.

Žaisdamas vaikas plėtoja ne tik žaidimo, bet ir kitus gebėjimus: vaizduotę, kūrybiškumą, stiprina improvizacinius įgūdžius, ugdomi simbolinį mąstymą ir perpranta socialinio bendravimo vertybinius pagrindus. Per žaidimus vaikai drauge kuria vaikų kultūrą ir mokosi joje gyventi. Savarankiškam vaikų žaidimui reikia pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir tinkamo palaikymo iš suaugusiųjų.

Mokytojo vaidmuo. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus. Atsižvelgdami į vaiko gebėjimo žaisti lygį, mokytojai pasirenka tinkamas pedagogines strategijas vaiko žaidimui paremti. Galimybė žaisti turėtų būti sudaryta net ir vykstant kitoms ugdymo(si) veikloms. Be to, mokytojas dienotvarkėje tikslingai numato laiką vaiko inicijuotam žaidimui ir kuria tinkamas aplinkas, kurios sudarytų sąlygas vaikų žaidimų patirčių įvairovei ir augimui. Ugdymo(si) procese mokytojas siekia išlaikyti dermę tarp

savarankiškai vaikų inicijuojamų vaizduotės pagrindu kuriamų žaidimų, žaidimų su taisyklėmis ir mokytojo inicijuojamų ugdomųjų ar didaktinių žaidimų.

<i>Kriterijus</i>	<i>Raiška programoje remiantis Gairėmis</i>	<i>Rekomenduojama vieta Programoje</i>
Programoje atskleisti svarbiausi vaikų ugdymosi žaidžiant aspektai.	Žaidimo reikšmės ir naudos vaikų raidai akcentavimas. – Aiškiai pabrėžiama, kad žaidimas yra svarbus visuminei vaikų raidai, nes yra vaiko raidos šaltinis, vaiko ugdymosi būdas ir pagrindinė veikla. (Gairės, I; III skyrius, 2 , 3.3 , 8 , 18.17 punktai).	„Bendrosios nuostatos“ „Ikimokyklinio ugdymo principai“ „Tikslas, uždaviniai, ugdymo(si) rezultatai“
	Laiko skyrimas žaidimui. – Aprašyta, kaip bus užtikrinta, kad vaikai turės pakankamai galimybių žaisti kasdien, prasminga nurodyti konkretų žaidimui skirtą laiką. (Gairės, III; IV skyrius, 18.17 , 20 , 20.3 , 21.1 punktai).	„Tikslas, uždaviniai, ugdymo(si) rezultatai“ „Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Aplinkos ir priemonių pritaikymas žaidimui. – Aprašyta, kaip vidaus ir lauko fizinė aplinka yra pritaikyta vaikų žaidimo poreikiams, kaip yra parenkamos žaidimo priemonės, atsižvelgiant į vaikų amžių. (Gairės, III skyrius, 32.1–32.2 punktai).	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Pedagoginės strategijos ir mokytojo arba kito suaugusiojo vaidmuo žaidime. – Aiškiai apibrėžta, kaip vyksta žaidimo stebėseną, kokios pedagoginės strategijos naudojamos žaidimo metu, kaip mokyklos mokytojai ir kiti suaugusieji modeliuoja, skatina ir palaiko vaikų savarankiškumą žaidžiant, numato, kaip kiekvienas vaikas žaidime gaus jo gebėjimus ir interesus atitinkančią pagalbą. (Gairės, I; V; VI; VII skyrius, 18.17 , 41.5 punktai).	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“ „Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas“

Programoje atskleisti patirtinio vaikų ugdymosi aspektai

Patirtinis vaikų ugdymasis yra ankstyvojo ugdymosi pagrindas, tai yra ugdymasis per tiesiogines patirtis: stebint, liečiant, įsiklausant, pajaučiant, išbandant, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, įsivaizduojant, kuriant, apmąstant, komunikuojant, taip pat reflektuojant savo patirtis, atrandant tai, kas jiems nauja, gilinant supratimą ir plėtojant gebėjimus. Patirtinės vaikų veiklos natūraliai perauga į žaidimus, o žaidimuose kyla naujų patirtinių veiklų idėjos.

Patirtinio vaiko ugdymosi vyksmas. Sukurtuose kontekstuose natūraliai gimstančios spontaniškos ir mokytojų inicijuotos veiklos padeda vaikams patirti objektus, savybes, reiškinius, save ir kitus visais jutimais, visu kūnu (kaip atrodo, kaip kvepia, kaip jaučiami lyta, judesiu ir pan.).

Patyrimo procese iškyla patirtiniai stebiniai, naujybės įžvalgos, atradimai, įsivaizdavimai, fantazavimai, numatymai, mintys, idėjos, klausimai, atsiveria žodžių reikšmės. Vaikai asmeniškai ir kartu su kitais reflektuoja patirtis emocijomis, kūno raiška ar kitokiu reagavimu, jie išreiškia patirtis žaisdami, piešiniais, pasakojimais ir kt. Reflektuodami pertvarko savo patirtis, jas gilina, praturtina, t. y. permąsto. Kilusias idėjas ir įdomius atradimus eksperimentuoja tolesnėse veiklose.

Mokytojo vaidmuo modeliuojant patirtinį vaikų ugdymąsi. Atsižvelgdami į tai, ką žaidžia vaikai, kuo jie susidomi, mokytojai apmąsto, kokį objektą, reiškinį, procesą ar savo emocijas, judėjimą, mąstymą, kūrybą galėtų patirti vaikai. Apgalvojama, kokius natūralius kontekstus panaudoti, kuo juos papildyti ar kokius kontekstus sukurti specialiai tam, kad paskatintų vaikų patirtines veiklas. Reikia apmąstyti, kokios priemonės ir koks jų išdėliojimas paskatins vaikų patyrimą visais pojūčiais ir sukurs sąlygas įvairiems vaiko mokymosi būdams; ką veikdamas vaikas gali patirti objektą, reiškinį, procesą, save; kaip sukurti provokacijas tokiai veiklai arba vaikų projektams rasti; numatyti, kada ir kaip veiklas inicijuoti pačiam mokytojui.

Labai svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp laisvės vaikui veikti ir veiklų inicijavimo, pasirenkant pagalbininko, moderatoriaus, tarpininko vaidmenis. Aktualu reaguoti į vaiko susidomėjimą, jo idėjas, poreikius, juos atliepti, palaikyti. Galima kelti atvirus, skatinančius tyrinėti, mąstyti, kurti, spręsti problemas klausimus. Pravartu stebėti, kaip vaikas atliepia aplinką, veiklas, kaip mokosi, kokias sėkmes patiria, su kokiais sunkumais susiduria, skatinti vaikų refleksijas. Prireikus teikti vaikams pastolius, paramą, pagalbą.

<i>Kriterijus</i>	<i>Raiška Programoje remiantis Gairėmis</i>	<i>Rekomenduojama vieta Programoje</i>
Programoje atskleisti patirtinio vaikų ugdymosi aspektai.	Vaikų patirtinį ugdymąsi sąlygojančios teorijos ir principai. – Programa yra grindžiama patirtinį ugdymąsi sąlygojančiomis teorijomis, kurios aiškina, kad vaikas aktyviai mokosi sąveikaudamas su aplinka, suaugusiais ir bendraamžiais. (<i>Gairės, II skyrius, 11, 12.2, 12.4 punktai</i>). – Nurodyti ir pakomentuoti kontekstualumo, vaiko ir mokytojo bendro veikimo, reflekttyvaus ugdymo(si) principai. (<i>Gairės, I skyrius, 3.7–3.8, 3.10 punktai</i>).	„Bendrosios nuostatos“
	Vaikų patirtinio ugdymosi samprata ir būdai. – Aptariant vaikų ugdymąsi, nusakomi patirtinio ugdymo(si) požymiai: vaikų veikimas, tyrinėjimas, eksperimentavimas, kūryba, visais pojūčiais patiriant objektus, jų savybes, ryšius, reiškinius ir procesus, taip gilinant savo supratimą ir plėtojant gebėjimus. – Aptariama, kurie iš vaikų patirtinio ugdymosi būdų ir kaip yra taikomi mokykloje: personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus, įkūnytasis ugdymasis, ugdymasis tyrinėjant, kuriant, reflektuojant. (<i>Gairės, II skyrius, 15.1, 15.3 punktai</i>).	„Bendrosios nuostatos“ „Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Vaikų patirtinė veikla kaip vienas iš pagrindinių privalomų ikimokyklinio ugdymo(si) komponentų. – Patirtinė vaikų veikla ir žaidimas pristatomos kaip pagrindinės, viena kitą papildančios, ugdomosios veiklos.	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“

	<i>(Gairės, IV skyrius, 20, 20.3 punktai).</i>	
	Patirtinio ugdymo(si) skatinimo pedagoginės strategijos, formos, kontekstai. – Aptariama, kokias mokyklos mokytojai taiko vaikų patirtinio ugdymo(si) skatinimo pedagogines strategijas: ugdymo(si) kontekstų kūrimas, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimas, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamas ugdymas ir (ar) kt. <i>(Gairės, IV skyrius, 21.1 punktas).</i> – Aptariama, kokias mokyklos mokytojai taiko vaikų patirtinei veiklai skatinti palankias vaikų ugdymo(si) organizavimo formas: vaikų projektai, pažintinės išvykos, patirtinis ugdymas(is) žaliosiose edukacinėse erdvėse, tyrinėjimų laboratorijose, kūrybinėse ateljė, atradimų stotelėse, pažinimo salose ir (ar) kt. <i>(Gairės, IV skyrius, 21.2 punktas).</i> – Pristatyti vidaus ir lauko aplinkos organizavimo ypatumai, aptariama, kokie ugdymo(si) kontekstai jau yra sukurti ir kokie yra ar bus kuriami. <i>(Gairės, V skyrius, 24–32 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Ugdymo turinys vaikų patirtiniam ugdymuisi. – Pateiktas ugdymo(si) turinys atskleidžia, ką ir kaip veikdamas ugdosi vaikas, o ne ką daro mokytojas (gali būti atskleista mokytojo kaip tarpininko, skatinančio vaiko ugdymąsi, pozicija). <i>(Gairės, VI skyrius, 33–41.9.3 punktai).</i>	„Ugdymo(si) turinys, procesas ir aplinkos“
	Vaikų patirtinė veikla ir jos rezultatai yra vaikų pasiekimų dokumentavimo pagrindas. – Nurodoma, kad apie vaikų pasiekimus sprendžiama iš kasdienės patirtinės jų veiklos ir jos rezultatų; atsižvelgiant į juos planuojamos tolesnės patirtinės veiklos ir kuriamos aplinkos. <i>(Gairės, VII skyrius, 42.4–42.5 punktai).</i>	„Vaikų ugdymo(si) pažanga, ugdymosi tęstinumas“

Programoje atsispindi mokyklos ir šeimos partnerystė

Šeimos ir mokyklos partnerystė užtikrina nuoseklų ir tęstinį vaiko ugdymą(si) tiek ugdymo įstaigoje, tiek namuose. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir mokyklos padeda kurti palankias sąlygas vaikui augti ir vystytis. Ugdymo įstaiga ir šeima derina lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) poreikių užtikrinimo, tariaisi dėl ugdymo turinio, metodų ir vaiko pažangos stebėjimo. Be to, su tėvais dalinamasi informacija apie vaiko pasiekimus ir pažangą, siekiant ugdymo(si) tęstinumo namuose.

Ši partnerystė grindžiama pasitikėjimu ir abipuse pagarba, siekiant užtikrinti, kad komunikacija būtų atvira ir aiški. Programoje svarbu numatyti, kaip šeima įtraukiama į sprendimus dėl vaiko ugdymo(si) ir pažangos. Reguliarus grįžtamasis ryšys užtikrina, kad tėvai būtų informuoti apie vaiko pasiekimus, metodus ir veiklas, padedančias pasiekti geriausius rezultatus.

Mokyklos ir šeimos partnerystė apima įvairius bendravimo būdus – tiek formalius, tiek neformalius. Tai konsultacijos, pokalbiai, elektroninis ryšys, tėvų susirinkimai ir kitos formos, kurios

leidžia nuosekliai ir veiksmingai keistis informacija. Tokia bendradarbiavimo praktika ne tik padeda stebėti vaiko pažangą, bet ir leidžia laiku reaguoti į problemas ir kartu su šeima rasti geriausius sprendimus, kad vaikas galėtų augti ir tobulėti.

<i>Kriterijus</i>	<i>Raiška Programoje remiantis Gairėmis</i>	<i>Rekomenduojama vieta Programoje</i>
Programa sukuria prielaidas stiprinti mokyklos ir šeimos partnerystę.	Tėvų (globėjų) įtraukimas į vaikų ugdymo(si) procesą. – Apibrėžiama, kaip tėvai (globėjai) dalyvauja ugdymo turinio planavimo ir įgyvendinimo srityse, kaip derinami tėvų (globėjų) ir mokyklos lūkesčiai, nuostatos dėl vaikų ugdymo(si), užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę. Numatyta, kokias galimybes tėvai (globėjai) turi mokykloje išreikšti savo idėjas, siūlymus, įsitraukti į sprendimų priėmimą dėl vaikų ugdymo(si). (<i>Gairės, I skyrius, 3.11 punktas</i>).	„Bendrosios nuostatos“
	Abipusio mokyklos ir šeimos pasitikėjimo, pagarbos ir paramos puoselėjimas. – Išreiškiama nuostata puoselėti pagarbą šeimų įvairovei ir kultūriniais skirtumams. Numatytos pagalbos priemonės tėvams, kurių vaikai turi specialiųjų ir (arba) kitų poreikių. Aprašyta, kokiomis aplinkybėmis įsitraukia Vaiko gerovės komisija, įvairaus lygmens švietimo pagalbos specialistai, kokios yra mokyklos ir tėvų (globėjų) atsakomybių ribos, sprendžiant problemas, susijusias su vaikų ugdymu. (<i>Gairės, IV skyrius, 22.1–22.2, 23.4–23.5 punktai</i>).	„Ikimokyklinio ugdymo(si) procesas“
	Bendravimas ir keitimasis informacija su šeima. – Numatyta, kaip ir koku dažnumu mokykla ir šeima dalinasi informacija apie vaiko pasiekimus, pažangą ir ugdymo(si) rezultatus. Aprašytos mokykloje praktikuojamos bendravimo su tėvais formos ir būdai. (<i>Gairės, VII skyrius, 42.1.5, 42.2, 42.5 punktai</i>).	„Vaikų ugdymosi pažanga, ugdymosi tęstinumas“